

Acta synodi provincialis Gelriae et Zutphaniae, celebratae Neomagi anno 1602 Junii 22, 23, 24 ¹⁾.

[1.] ²⁾ *Wie op den synodo verschenen syn.* ³⁾ — Naer aenroepinghe des naems Godes is met eendrachtigher stemme vercoren in praesidem synodi D. WILHELMUS BAUDARTIUS, in assessorem D. WINANDUS JOANNIS, in scribam D. JACOBUS BRUNO.

[2.] Sijn wt den classibus Geldriae ende Zutphaniae verschenen dese naevolgende op den synodo:

wt den classe van Nimmegen

HENRICUS COCHLAEUS, dienaer tot Nimwegen,
HENRICUS HOLLINGERUS, dienaer in sGravenwaert,
FRANS BUIS ⁴⁾, borgermeester } ouderlingen;
SERWAES ALLERS ⁵⁾,

wt den classe van Zutphen

WILHELMUS BAUDARTIUS, dienaer tot Zutphen,
GEORGIUS MOLLERUS, dienaer tot Doetecum,
Dr ⁶⁾ HENRICUS A BRA ⁷⁾, ouderlinck tot Zutphen,
RUTGER EVERTSZ, ouderlinck tot Doesborch;

¹⁾ „24” ontbr. in S en T. ²⁾ De volgcijfers der artt. ontbr. in onzen codex en zijn hier overgenomen uit S en T. ³⁾ De marginalia bij deze acta ontbr. in S en T. ⁴⁾ „Buis” S en T hebben „Buss”. ⁵⁾ „Serwaes Allers” S en T hebben „Servatius Allatz”. ⁶⁾ „Dr” ontbr. in S en T. ⁷⁾ „a Bra” S en T hebben „a Bra, D. medicinae”.

wt den classe van Arnhem

JACOBUS BRUNO, dienaer tot Arnhem,
 PETRUS SONNIUS, dienaer tot Ede,
 JOANNES PLETTENBERGIUS, dienaer tot Wageningen,
 Dct. FREDERICUS VAN DE SANDE, ouderlinck;

wt den classe van Harderwijk

PETRUS KINTZIUS, dienaer tot Putten,
 WINANDUS JOANNIS, dienaer tot Elburch,
 TILMANNUS MYLIUS, dienaer tot Nunspeet.

Is oock teghenwoordich gheweest met commissie ende credentz des Ed. Hoves D. doctor MARTINUS GREGORII, raetsheer, ende wt den naem des stads van Nimwegen WINANDUS VAN ECK, borgermeester derselfder stad.

Sijn oock verschenen die deputati der synoden van Zuithollant HERMANNUS HERBERTIUS, van Noorthollant D. JOANNES BOGAERT, vertonende behoerlicke credentzen van haere respective synoden.

[3]. *Credentzen.* — Sijn daernaer voorghelesen de credentzen der voerghe-noemde dienaeren van haren classis ende gheapproveert. Doch overmits ANTONIUS THYSIUS, als ouderlingh der kercken van Harderwijk tot den synodo ghedeputeert zijnde, hem doer schrivens verontschuldicht heeft ende oock den dienaer tot Wageningen in plaetse des ouderlinckx aldaer WILLEM ESVELT buiten ¹⁾ deputatie des classis hem vertoont heeft, doch met schrivens van zijner kercken, is dan noch onderlinghe ²⁾ vermaninghe ghedaen, dat soeveel moghelick is die resolutie der classen onderhouden werden end' die veranderingh oock niet ³⁾ en gheschiede sonder wichtige reden end' oersaek ⁴⁾ ende, als sulx nodich ⁵⁾ is, dat het bij advijs der classen ofte ghedeputeerden derselven ghestatueert werde, sonder dat iemand in het prive sich sulcke veranderinghe onderwinde, ende dat daervan behoerlick bewijs aen de vergaderinghe bethoont werde.

[4]. JOHANNES BLOCQUIUS. — Op het versoeck JOANNIS BLOCQUII ende intercessie der kercken van Cleef belangende den kerkendienst zijns persoens tot Gennep ⁶⁾, den synodus op haer begeerte en attestatie ghelet ⁷⁾ hebbende heeft voer goet ghevonden, dat hij BLOCQUIUS vermaent ⁸⁾ werde ⁹⁾ zijns onbedachten handels, alsoe wt het schrivens verstaen ¹⁰⁾ is, dat hij BLOCQUIUS

¹⁾ „buiten” S en T hebben „B. tegen”. ²⁾ „onderlinghe” S en T hebben „gelijkwell”. ³⁾ „oock niet” S en T hebben „voortan niet meer”. ⁴⁾ „end' oersaek” ontbr. in S en T. ⁵⁾ „nodich” S en T hebben „weerdich”. ⁶⁾ „Gennep” S en T hebben „Gennep int landt van Cleeff”. ⁷⁾ „begeerte — ghelet” S en T hebben „begeeren de attestatie gelsen”. ⁸⁾ „vermaent” T heeft „eernstelick vermaent”. ⁹⁾ „werde” S heeft „werde eerstelick”. ¹⁰⁾ „verstaen” S en T hebben „te verstaen”.

sonder ghereconcilieert ¹⁾ te zijn met den kercken ofte classe van Dordrecht ende derhalven onwettelick hem in een stuck des dienstes in den lande van ²⁾ Cleef inghelaten heeft, dat hij derhalven abstinere van allen delen des dienstes ende eerst soecke ³⁾ ghereconcilieert ⁴⁾ te worden met den voorsz. kercken, tot welken eijnde hij hem in den naestcomenden Zuithollantschen synodo sal vervoegen ⁵⁾, alwaer gheremonstreert sullen werden ⁶⁾ die intercessien ende attestatien der kercken van Cleef, ende dat vorder doer haere deputatum benaersticht sal werden die bevorderinghe zijnder saecken soeveel (behoudens goede ordre ende stichtinghe ⁷⁾ doenlick sal wesen. Welcke vermaninghe hij BLOCQUIUS goetwillichlick aengenomen heeft ende beloofd te doen, als hem van den synodo belast is ende volgens bij den Zuithollantschen synode belast sal werden.

[5]. JAN WILLEMSZ *proponent*. — Ghehoort hebbende die ghelegenheit van JAN WILLEMSEN, schoelmeester ende proponent tot Venendael, oock hetgene diesaengaende bij den kercken ende classe van Arnhem verhandelt is, acht den synodus raetsaem ⁸⁾, dat hetgene bij den Harderwijkschen synodo gheresolveert is in den articulo, spreekende van die inhibitie der idioten, voor dese tijt ⁹⁾ onderhouden werde, dat ghelijckewel daerentusschen hij JAN WILLEMSZ der kercke van Deventer gherecommandeert werde tot het ampt eens sieckentroosters ofte als andersins zijn persoon den meesten dienst sal mogen doen.

[6]. GEORG. BUCHERUS. — Aengaende GEORGI BUCHERI saeck ¹⁰⁾, dat den synodus voer hem bij den Ed. Hove wil intercederen om lantwinninghe te verkrijgen, en vindt den synodus voer dese tijt niet raetsaem sulx te doen voer sulcken misdader, van welken tot noch toe gheen andere ghe-tuigenisse ghehoort en wort.

[7]. GODEFR. BUCHERUS. — GODEFRIDI BUCHERI saecke, van den classe van Zutphen dienende tot zijne anneminghe voorgesteld zijnde, oordelt het synodus aenghesien die intercessie des classis, dat hij weder mach toeghelaten worden doch sulx bij provisie, opdat blijcke, hoe hij hem voortaan in leer ende leven sal dragen.

¹⁾ „ghereconcilieert” S en T hebben „reconstitueert”. ²⁾ „in den lande van” S en T hebben „tot”. ³⁾ „soecke” S heeft „sulcker”. ⁴⁾ „ghereconcilieert” S heet „reconstitueert”. ⁵⁾ „ende eerst — vervoegen” T heeft „ende om gereconstitueert te worden met voorg. kercke sal hij sich tot dien eijnde in den naestvolgenden Zuithollantschen synodo vervoegen”. ⁶⁾ „alwaer” — werden” S en T hebben „bij welken der synodus ahnimpit te remonstreren”. ⁷⁾ „stichtinghe” S en T hebben „stichtinge der kercken”. ⁸⁾ „raetsaem” ontbr. in S en T. ⁹⁾ „voor dese tijt” ontbr. in S en T. ¹⁰⁾ „saeck” S en T hebben „versueck”.

[8]. *Bernefelt*. — Overmitz Barnefelt van den kerckendienst niet wel versien en is, wort den deputatis classis Harderwicenae voornamelick belast, dat sij te ghelijck met den deputatis synodi sorghe willen dragen, ten einde dat die kercke voorsz. versien werde.

[9]. *Reductie tot kercken tot Bommel*. — Alsoe reductie der stadt Bommel aen den lande van Gelder gheschiet is soeveel die politic aengaet, sal vorder doer den deputatis synodi aen den Ed. Hove aenghehouden worden, dat haere Ed. ghelieve te bevljtigen bij de respective overichheit der stadt Bommel, dat die reductie der kercken insghelijx gheschieden moghe aen desen lande, ghelijckerwijs die deputati synodi sulx bij de kercke van Bommel sullen bevorderen.

[10]. *Afdeylinghe des quartier van Nimmegen in twee classen*. — Als die bovenghenoemde reductie der kercke van Bommel tot den synodo van Gelderlant sal gheschiet zijn, sal van den kercken desselviges quartiers bearbeit werden, dat het quartier van Nimmeghen in twee classes verdeelt werde. Doch voer dese tijt sullen die dienaers sich noch onder een classe houden.

[11]. *JOHANNES LAURENTII tot Pufflyck*. — Alsoo JOANNES LAURENTII buiten wettelick examen ende beroep hemselven tot Puffijck ¹⁾, ghelegen tusschen Maes ende Wael, tot den kerckendienst inghedronghen heeft ende ghelijckewel voertvaert, nietteghenstaende hetgene verstaen werdt van den Ed. Hove tot zijnder deportatie daerin ghedaen te zijn, verclaert den synodus, dat hoewel hij allen kerckendienst hem soeckt te onderwinden, nochtans voer gheen wettelick kerckendienaer behoert noch sal ghehouden oft ghekent ²⁾ worden.

[12]. *HENRICUS AB HEMERT*. — Den synodus onderricht zijnde van den ouderdom ende onbequaemheit ten dienste HENRICI AB HEMERT, oock op wat wijsse zijn persoer, naer ghedaen renuntiatie van den dienst, ende oock die kercke tot dier plaetse bequamelick can ghevordert werden, approbeert hetghene van den classe van Nimwegen verhandelt is, denselfden oock bereit zijnde acte van dieselve approbatie mede te deilen, alsoe sulx van den classe versocht is.

[13]. *Profanatie der bededaegen voor te koomen*. — Alsoe een grote profanatie des godesdienst self op den bededagen vermerckt werdt, sal het Ed.

¹⁾ „Puffijck” S en T hebben „Boffelick”. ²⁾ „noch sal — ghekent” S en T hebben „erkennt te”.

Hof aenghemaent werden, dat naemaels in het wtschrijven der bededaghen ghementioneert zij ende gheboden ¹⁾, dat die ²⁾ tabernen ende herbergen tot dier tijt ghesloten blijven, alle spelen ³⁾ cesseren end' ophouden. Ende overmitz bevonden werdt een sonderligen misbruick in dit stuck doer copen, vercopen ende hetgeen dien annex is tot Nikerck, sal speciael schrijven van den Hove versoecht worden tot remedie deser disordre.

[14]. *Het vervallen van kerken ende pastoryhuysen.* — Naedemael die vervallinghe van kerken ende pastorihuisen daechlix meer ende groter werdt, sal insgelijcks aenghehouden werden als voerschreven, dat die kerkmeesteren tot rekeninghe gheconstringeert worden, opdat men in vordere tijden die inconvenienten, daerwt ontstaende ⁴⁾, moghe vermijden.

[15]. *Legerdienst.* — Alsoe grote besuaringhe bevonden wert doer ⁵⁾ den legerdienst, acht den synodus raetsaem, dat men bij die behoorlicke ovrichheit onser provintien versoeckke, ten einde beropen ende ghegajeert ⁶⁾ mach werden eenen dienaer, die van wegen die van Gelderlant den dienst in den leger ordinarie waerneme om alsoe den anderen dienaren in steden ende dorpen in onsen provintie ⁷⁾ te ontlasten ende suaerder ⁸⁾ inconvenienten, daerwt voornamelick in onsen landen ontstaende, voor te comen.

[16]. ADAMUS BILLICHIUS. — Den synodus hebbende verstaen, dat ADAMUS BILLICHIUS lantwinninghe bij den heeren Staten van Hollant vercregen heeft, verwondert haer, dat sulckx hen niet vertoont en is, belast oock den classe van Nimwegen dieselve hem af te vorderen ende die onder haeren anderen acten te registreren als oock hem te vermanen, dat hij voertaen op die rechte leere ende christelick leven wil acht nemen ⁹⁾, vermijdende oock alsulcke conversatien, die hem in het een ofte in het ander suspect souden mogen maecken.

[17]. *Formulier tot bequaeme beleydinghe der byeenkomste.* — Overmitz in den synodalibus ende classicalibus conventibus somtijts cenighe saecken niet met die beste ordre ghehandelt en worden, ofte omdat die substantie der saecken selfs ofte onghelijcke ervarenheit dergener die verschinen sulx veroorsaect, ende dat verstaen werdt bij den Zuithollantschen synodo

¹⁾ „ende gheboden” ontbr. in S en T. ²⁾ „die” S en T hebben „alle”. ³⁾ „spelen” S en T hebben „spelen ende arbeit”. ⁴⁾ „daerwt ontstaende” ontbr. in S en T. ⁵⁾ „doer” S en T hebben „in”. ⁶⁾ „ende ghegajeert” ontbr. in S en T. ⁷⁾ „in onsen provintie” S en T hebben „van den dienst”. ⁸⁾ „suaerder” ontbr. in T. ⁹⁾ „acht nemen” S heeft „annemen”, T „dringen”.

eennich formulier, dienende tot bequame beleidinghe derselver bijeenkomsten, gheconcipteert te zijn ¹⁾, acht den synodus voor raetsaem, dat beneven onse ghewoonlicke ordre oock ghoede exemplen van andere kercken ghesien werden. Waertoe den deputatus synodi nostrae, die op den Suythollantschen synodo sal verschinen, copie sal versoecken van datselve formulier.

[18]. *Translatie des bybels.* — Tot translatie des bibels sal den deputatus synodi nostrae op den naesten Zuithollantschen synodo trachten ²⁾ zijn advijs te verwoeghen met den kercken aldaer, dat D. DRUSTUS met autoriteit des overichheids werde verwillicht te continueren versionem latinorum bibliorum cum notis, ende dat hij tot dien einde moghe ghenieten soedanighe beloninghe, als zijn arbeit verdient.

[19]. *Ordre aenghaende den deputatis van ydere synode.* — Op het aengheven D. JOANNIS BOGAERT, deputati synodi Noorthollandiae, ofte het niet vordelick en ware, dat, in plaets dat nu op eennen ideren synodo verschinen deputati singularum synodorum, eenmael in het jaer, tot vermidninghe van costen ende moeiten ³⁾, derselver synodorum deputati tesamen quamen op soedanighe plaets, als tot dien bij ordre ghestelt soude moghen worden, is sulx voer goet aenghenomen ende dat die saecke bij onse hoghe ovrichheit in communicatie ghestelt werde om doer haere autoriteit die kercklickke te meer te bevestigen, van welke goede wille andersins den synodus hem verseeckert houdt.

[20]. SERGIUS BRUMANUS. — Alsoe SERGIUS BRUMANNUS tot noch toe den rectoratum der scholen tot Zutphen ende die kercke tot Voerst gelyck ⁴⁾ bedient heeft, dat oock in dese saecke van die stadt ende kercke tot Zutphen met hem ghehandelt is, als gheacht is te behoren, soe oordelt den synodus, dat hij alleenlick blive aen den dienst der scholen tot Zutphen ende den kerckendienst tot Voorst verlate, alsoe hij tot ordinarium rectorum lange tijt tevoren is aenghenomen ende een ider deser diensten een ghehelen mensch vereyssen. Doch om alle disordre voer te comen wort raetsaem gheacht, dat hij tot Michaelis toecomende tot Voerst continuere volgens die transactie, bij den van Zutphen met hem ghemaect.

[21]. *Teghen onbehoorlicke byeensettinghe.* — Op het stuck der onbehoorlicke byeensettinghe ende confirmatie in den houwelicken, voernaemelick op

¹⁾ „gheconcipteert te zijn” ontbr. in S en T. ²⁾ „trachten” S en T hebben „wachten”. ³⁾ „ende moeiten” ontbr. in T. ⁴⁾ „gelyck” ontbr. in S en T.

den platten landen, resolveert den synodus, dat vernomen worde, oft Ed. Hoff een placcaet tot dien einde ghemaect heeft ende, soe sulcx bevonden wordt, dat renovatie daeraff versocht werde; indien niet, dat volgens den recesse, op den lantdach ghehouden, een placcaet van den Ed. Hove, tot dien einde dienende, te wegen ghebracht werde.

[22]. Aengaende dieghene, die nae Papiste plaetsen ghaen te biechte ende om andre superstitionen, worden voer dese tijt gheen bequame middelen ghevonden om sulcx te remedieren, dan sal vorder daerop ghelet worden.

[23]. *Vraegeren ende Lichtevoort.* — Voerghestelt zijnde den synodo die saeck van Vraegeren ende Lichtevoort, sal verwacht werden den wtcomst vant proces tusschen den grave VAN BRONHORST ¹⁾ end' die VAN MUNSTER.

[24]. *Conformiteit in praeceptis scholasticis.* — Alsoe ghemerckt werdt in onsen provintien, die verscheidenheit ende menichte van den praeceptis artium grammatices, rethorices, logices ²⁾, veroorsaect een grote verhinghe ³⁾ in den studiis der jonghe jeucht, sal den Ed. Hove aenghedient werden, oft haer believe te committeren eenighe personen, doer welcke van die conformiteit in institutie der jeucht ghesproken ende ghesloten worde.

[25]. *Aenholt.* — Opt tgheen voergesteld is op die kercke van Aenholt en can gheen resolutie ghenomen worden, aler ghedecideert is tgheen dient tot politie derselver plaetz.

[26]. *Correspondentien met den kerken van Overysel.* — Naedemael die van Overysel eenighe tijt lanck naeghelaten hebben die weleer begonnen correspondentie met onsen synodo, voerwendende onder anderen enighe onbehoerlicke aenneminghe van d'authoriteit bij den deputato van onsen synodo ghebruickt, statueert den synodus, dat den kercken van Overysel gheschreven werde ende verwitticht tghene weleer soude mogen in dit stuck mishandelt zijn, dat sulcx in vorderen tijde sal voerghecomen werden, ende dat die maniere van bijeencomst der synoden ⁴⁾, welcke nu bearbeit wordt ende apparentelick in effecte ghebracht sal werden, die oorsaeck tot sulcx sal wechnemen.

[27]. *Institutie der jeucht by de Jesuiten.* — Naerdats voerghecomen is, hoe dat verscheide personen wt dese provincien haere kindren in Papisten

¹⁾ „Bronchorst” S en T hebben „Stijrumb”. ²⁾ „logices” S en T hebben „dialectics”. ³⁾ „een grote verhinghe” S en T hebben „die verhinghe der fondieringe”. ⁴⁾ „bijeecomst der synoden” S en T hebben „nationale sijnodele bijeencompste”.

plaatsen ende sulx onder die institutie der Jesuwiten laeten optrecken, sal den Ed. Hove hiervan openinghe ghedaen werden, opdat nae haer Ed. discretie daerin gheremedieert werde.

[28]. *Huwelicksvraegen.* — Op die vraeghe, off een vroupersoen, verhoulikt zijnde buiten haer weten aen een man, welck nog in den leven hadde een wettelicke ghetroude huisvrouw, naerdat sulx tot haer wetenschap ghecomen is, noch in denselven matrimonio ghehouden zij, dan off zij haer tot eennen anderen mach begheven, seit den synodus, dat haer leste houwelick van geender waerden en is. Maer op wat wyse die scheidunghe ende bindinghe ¹⁾ soude mogen toegaen, staet te versoeken bij die overichheit.

[29]. Op die vraghe, off een man, voer enighe jaeren ghescheiden zijnde van zijn huisvrouw ende denselven man andersins ghetuigenisse hebbende van een eerlick leven, tot den avontmale (sulx versoekkende) mach toeghelaten zijn, den synodus siet voer goet aen, dat aleer sulx gheschiede, die kereke derselver plaetz voereerst die versoeninghe tusschen dieselve personen soecke tewege te brengen ende indien sulx niet gheschieden en can, dat ghelegentheit der beider zijden ondersocht en aenghemerckt ²⁾ zijnde, daernae ghedaen sal worden als behoorlick sal zijn.

[30]. *Sacramentum coenae van den clinicis versocht.* — Op die vrage van wegen ³⁾ eenighe wt den lande van Cleef, ofte het sacramentum coenae den clinicis ofte den bedlegerigen sulx versoekkende sal mogen bedient werden, wort goetgevonden, dat voer dese tijt in den plaetz, alwaer doch die vergaderinghe ende die bedininghe der sacramenten int particuliere huisen gheschieden, dat soeveel mogelick is sulx ghedaen werde, alwaer soedanighe krancken zijn ende hem onderrichtinghe gheschiede. Wanneer sulx niet ghevoegelick en is, dat wt den woerden des Heeren even dieselve troostinghe mogen ghetrocken worden, als ons aenwysende dieselve weldaden doer Christum verkregen, hetwelck oock doen die sacramenten. En sal naederhandt doer den deputatus nostrae synodi dit als een gravamen voerghestelt werden op den Suithollantschen synodo.

[31]. *Deputati synodi.* — Sullen zijn voer desen jaere deputati synodi: in classe Neomagensi D. HENRICUS COCHLAEUS, in Arnemiensi D. JOANNES FONTANUS, in Sutphaniensi D. WILHELMUS BAUDARTIUS, in Harderwicena D. WILHELMUS WIRTZFELT. En sullen dieselve deputati een ider in haere quartieren vervorderen bij hare magistraten, tgene van noden is.

¹⁾ „bindinghe” S en T hebben „verbindinge mit een ander”. ²⁾ „en aenghemerckt” ontbr. in S en T. ³⁾ „van wegen” S en T hebben „van”.

[32]. *Inspectores classium.* — Syn inspectores: in den classe van Nimwegen JOANNES MOLHOVICUS, PETRUS MONTANUS, in den classe van Zutphen D. PETRUS GELLIUS, JOANNES LANGIUS, in classe van Arnhem D. JOANNES FONTANUS, D. PETRUS SONNIUS, in den classe van Harderwijck D. JOANNES ZEITZERUS, D. ELLARDUS MOENIUS.

[33]. *Deputati ad synodos.* — Tot den naesten synodo wort ghestelt ¹⁾ volgens ghewoenlicke ordre die stadt van Harderwijck, en sal die verschrippinghe van dien gheschicn naer vermeldinghe ende maniere van vorighe synoden ²⁾.

[34]. Op den naesten Zuithollantschen synodum wort ghestelt te gaen D. HENRICUS COCHLAEUS. Op den naesten Noorthollantschen synodum wort ghecontinueert D. JOANNES FONTANUS, ende alsoe hij voer dese reise niet aldaer tegenwoordig gheweest en is om redenen wille, als verhaelt zijn, meent den synodus dan noch, dat den kerckenraet van Arnhem niet ghenochsaem wichtige reden ghehadt en heeft om haeren deputatum tehuis te houden. Voert indien die correspondentie met den kerke van Overysel voertgaet, sal daerwaerts gaen D. WILHELMUS BAUDARTIUS.

[35]. Syn bedanckt gheworden die ghedeputeerde van den Ed. Hove ende der stadt van Nimwegen van wegen haere verschininghe ende ghedurige praesentie, dienende tot beleidinghe der saecken. Alsoeck bedanckt zijn des Zuithollantschen ende Noorthollantschen synodorum deputati voer haere aenghename tegenwoordicheit ende stichtelicke ³⁾ advysen. Zijn alsoe naer ghehoudene censura morum ende oock danckseginghe ende aenroepinghe des naems Godes die broederen in vrede ende eennichheit ghescheiden.

WILHELMUS BAUDARTIUS, hujus synodi praeses.
JACOBUS BRUNO, scriba. ⁴⁾

¹⁾ „ghestelt” S en T hebben „gestempt”. ²⁾ Hierop volgt nog tusschen () in S en T: „4 weecken nae Pinxteren”. ³⁾ „aenghename — stichtelicke” S en T hebben „aengenoemene stichtelijeke tegenwoordicheit ende goede”. ⁴⁾ Deze onderteekeningen zijn in onzen cod. eigenhandig. De andere codd. vermelden er nog den naam van den assessor bij, maar dragen geen eigenhandige onderteekeningen.